

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

การพัฒนาประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานการปกครองในระดับล่างที่ใกล้ชิดและบริหารจัดการ โดยคำนึงถึงนโยบายของรัฐบาล และสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะในปัจจุบัน ได้มีนโยบายกระจายอำนาจการบริหารจัดการพัฒนาไปสู่องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเองมากยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและการเมือง ในอดีตการมีส่วนร่วมของประชาชนมักหมายถึง กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมือง โดยให้ความสำคัญกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเป็นไปตามหลักของประชาธิปไตยแบบเป็นตัวแทน (Representative Democracy) ที่ประชาชนเลือกผู้แทนหรือตัวแทนเป็นผู้ตัดสินใจ และแก้ปัญหาแทนตน หากแต่ด้วยลักษณะทางสังคมไทยสมัยใหม่ที่สลับซับซ้อน ความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนมีความหลากหลาย ทำให้การมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทนที่มีข้อจำกัดและไม่มีหลักประกันว่าการตัดสินใจของตัวแทนจะตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน (อรทัย ก๊กผล. 2546 : 2-1)

ปัจจุบันสังคมไทยให้ความสำคัญกับระบบประชาธิปไตย แบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ซึ่งเป็นระบบที่นอกจากประชาชนเลือกผู้แทนเข้าไปปกครองและบริหารประเทศแล้ว ยังมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอีกด้วย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งมีผลทำให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนกว้างขึ้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงไม่ได้มีความหมายเฉพาะการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือร่วมรับประโยชน์เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการร่วมรับรู้ ร่วมให้ความคิดเห็นในกระบวนการตัดสินใจในหน่วยงานของรัฐ และร่วมสนับสนุนติดตามการทำงานของภาครัฐเพื่อในการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนของประชาชน

กล่าวโดยสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมในปัจจุบันจึงหมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งถึงการติดตาม และประเมินผลเพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย (อรทัย ก๊กผล. 2546 : 2-1)

ในการกระจายอำนาจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เป็นการให้ความสำคัญของการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ท้องถิ่นพัฒนาตนเอง และตัดสินใจในกิจกรรมของท้องถิ่น ได้เอง และคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ดังนั้นองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล จึงเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการบริการประชาชนในด้าน โครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา การสาธารณสุข ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี การประกอบอาชีพ และอื่นๆ รวมทั้งการกระตุ้นให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาต่างๆ เพื่อพัฒนาที่บูรณาการแบบองค์รวม เปิดโอกาสให้ประชาชนและหน่วยงานทุกภาคส่วนเข้ามาส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการพัฒนาการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคมทุกระดับ

จากการศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับความก้าวหน้าของการกระจายอำนาจให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ สมพันธ์ เตชะอธิก. และคณะ, (2546 : 44-45) พบว่าผลของการกระจายอำนาจสู่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีทั้งผลดีต่อประชาชนและสิ่งที่ต้องการแก้ไขอีกมาก โดยพบว่าในส่วนที่เป็นผลดีของประชาชนโดยตรงคือ การใช้จ่ายงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะการสร้างถนน ไฟฟ้า ประปา ท่อระบายน้ำ การแก้ไขเฉพาะหน้าให้ประชาชน การจัดการกีฬาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และในขณะเดียวกันองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวโน้มว่าจะเข้มแข็งขึ้นจากนโยบายกระจายอำนาจเพราะส่งผลให้ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความรับผิดชอบและมีจิตสาธารณะ สามารถประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและร่วมมือกับประชาคมในระดับต่างๆ ได้ดีขึ้น ส่วนปัญหาที่จะปรับปรุงแก้ไข พบว่าจิตสำนึกในการให้บริการประชาชน ความเป็นเจ้านาย โดยต้องการเป็นข้าราชการยัดยัดกระเบียบ ขอบบังคับ มากกว่าการทำงานบริการรับใช้ และแก้ปัญหาคำขอของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ยังอยู่ในวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนาศักยภาพให้ดีขึ้นได้ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ส่วนกลาง โดยเฉพาะรัฐบาล กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง สำนักนายกรัฐมนตรี และกระทรวงอื่นๆ ในระดับนโยบายที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย

แผนงาน การใช้จ่ายงบประมาณ กฎและระเบียบ ข้อบังคับต่างๆยังคงเข้าครอบงำการบริหารจัดการ และการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจนขาดความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ และไม่สามารถจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งพยายามที่จะสร้างการมีส่วนร่วมร่วมกับประชาชน และประชาสังคม โดยกำหนดวิสัยทัศน์จัดทำแผนพัฒนา และจัดโครงการที่กระจายงบประมาณตามความต้องการของประชาชนในลักษณะครอบคลุมหลายๆด้าน มีความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูล และตรวจสอบได้ แต่ก็ยังมีอีกหลายแห่งที่อยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงแก้ไข และพัฒนา โดยเฉพาะในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ แผนงานและโครงสร้าง การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล โดยเฉพาะในการบริหารแบบโปร่งใสตรวจสอบได้ การพัฒนาและแก้ไขปัญหาตรงตามปัญหาและความต้องการของประชาชน การให้บริการประชาชน และการกระจายงบประมาณที่เป็นธรรม อีกทั้งยังขาดการนำเสนอแผนงานโครงการการให้ประชาชนรับทราบ และที่สำคัญที่สุดจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าประชาชนทั่วไปต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนด ติดตามและตรวจสอบนโยบายสาธารณะระดับชาติ และระดับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีกลไกการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน กระบวนการที่สำคัญก็คือจะอย่างไรที่จะทำให้ภาคีระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชาวบ้าน นักวิชาการ ท้องถิ่น สถาบันวัด โรงเรียน และประชาชนทั่วไป ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการเสนอแนะและมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ พันธกิจ และกำหนดนโยบายสาธารณะของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีระบบการบริหารจัดการที่ดีขึ้น เป็นกลไกในการเชื่อมโยงให้ประชาชนและหน่วยงานทุกภาคส่วนร่วมในการกำหนด ติดตามและตรวจสอบนโยบายสาธารณะ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พัฒนาการมีส่วนร่วมในการกำหนด ติดตามและตรวจสอบนโยบายสาธารณะของประชาชน ในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธาราม จังหวัดสมุทรสาคร ขึ้นโดยคาดหวังว่าการวิจัยดังกล่าวจะช่วยให้เกิดการพัฒนาร่วมกันจากประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ปัญหาการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดปัญหาการวิจัยดังนี้

1. สภาพ ปัญหา และความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนด ติดตาม และตรวจสอบนโยบายสาธารณะ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธิ์นาแก้ว จังหวัดสกลนคร เป็นอย่างไร
2. แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนด ติดตามและตรวจสอบนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธิ์นาแก้ว จังหวัดสกลนคร เป็นอย่างไร
3. ผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนด ติดตาม และตรวจสอบนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธิ์นาแก้ว จังหวัดสกลนคร เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนด ติดตาม และตรวจสอบนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธิ์นาแก้ว จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนด ติดตาม และตรวจสอบนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธิ์นาแก้ว จังหวัดสกลนคร
3. เพื่อติดตาม และประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนด ติดตาม และตรวจสอบนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธิ์นาแก้ว จังหวัดสกลนคร

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้นและหน่วยงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ดังนี้

1. ได้ทราบสภาพ ปัญหา และความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนด ติดตาม และตรวจสอบนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธาราม จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ได้แนวทางในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนด ติดตาม และตรวจสอบนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธาราม จังหวัดสุพรรณบุรี
3. ได้ทราบผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนด ติดตาม และตรวจสอบนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธาราม จังหวัดสุพรรณบุรี
4. เป็นข้อเสนอแนะสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ที่สนใจในการบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของประชาชนนำไปประยุกต์ใช้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย แบ่งเป็น
  - 1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 5 คน ประกอบด้วย
    - 1.1.1 ผู้วิจัย
    - 1.1.2 ผู้ร่วมวิจัย 4 คน
  - 1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 180 คน ประกอบด้วย
    - 1.2.1 ประชาชนในหมู่บ้านสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น จำนวน 120 คน โดยแบ่งเป็น

1.2.1.1 ประชาชนในบ้านท่าศาลา	12 คน
1.2.1.2 ประชาชนในบ้านโพธารามโคก	12 คน
1.2.1.3 ประชาชนในบ้านโพธารามท่า	12 คน
1.2.1.4 ประชาชนในบ้านน้ำพุ	12 คน
1.2.1.5 ประชาชนในบ้านแป้น	12 คน

- 1.2.1.6 ประชาชนในบ้านโพนบก 12 คน
- 1.2.1.7 ประชาชนในบ้านจอมแจ้ง 12 คน
- 1.2.1.8 ประชาชนในบ้านบึงประหารราษฎร์ 12 คน
- 1.2.1.9 ประชาชนในบ้านโพนงามโคกใหญ่ 12 คน
- 1.2.1.10 ประชาชนในบ้านเป็นใหม่ 12 คน

1.2.2 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น จำนวน 20 คน

1.2.3 ผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านแป้น จำนวน 10 คน

1.2.4 ข้าราชการในพื้นที่ของตำบลบ้านแป้น จำนวน 20 คน

1.2.5 นักวิชาการในพื้นที่ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการอิสระพื้นที่
จำนวน 10 คน

2. ขอบเขตหน่วยการวิเคราะห์

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาวิจัยในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนครเท่านั้น โดยมีหน่วยการวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 กระบวนการบริหารจัดการ เพื่อกำหนด ติดตาม และตรวจสอบ นโยบาย
สาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร

2.2 บทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชน การกำหนดนโยบายสาธารณะของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร

2.3 บทบาทและการมีส่วนร่วมของภาคประชาคมหมู่บ้าน ภาคราชการและ
นักวิชาการในท้องถิ่น เพื่อร่วมกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น
อำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร

3. ขอบเขตประเด็นในการศึกษา

3.1 วิเคราะห์ระบบบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น ในการ
สนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.2 ศึกษาถึงแนวทางในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนด ติดตาม และ
ตรวจสอบนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร

3.3 สรุปบทเรียน และถอดบทเรียน องค์ความรู้จากการปฏิบัติการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน ในการกำหนด ติดตาม ตรวจสอบนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้าน
แป้น อำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร

4. ขอบเขตด้านเวลา

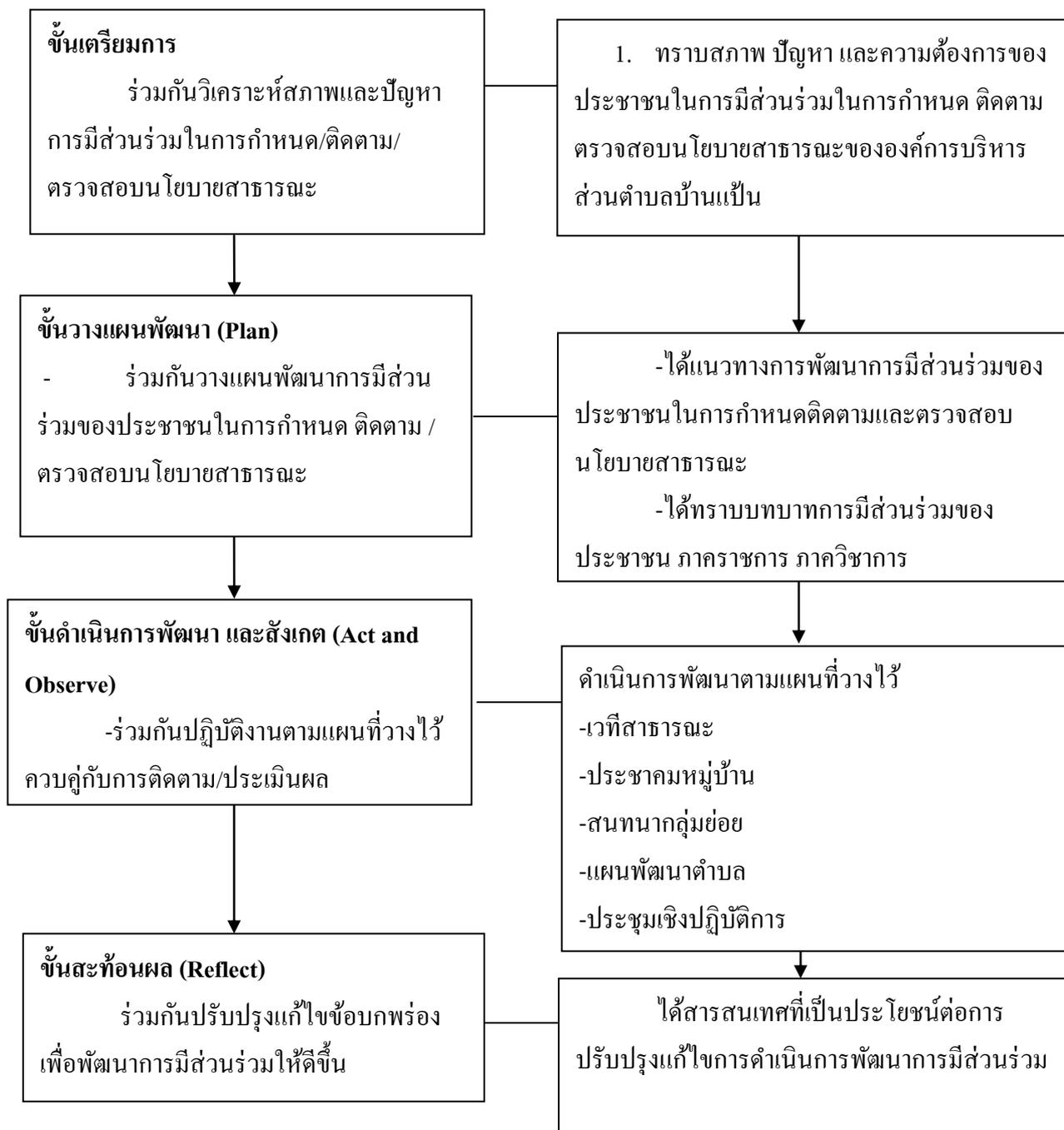
ระยะเวลาดำเนินการวิจัย ดำเนินการวิจัยภายใน เดือนตุลาคม 2552 – เดือนกันยายน 2553

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) มีขั้นเตรียมการ ขั้นวางแผนพัฒนา (Plan) ขั้นดำเนินการพัฒนา และสังเกต (Act and Observe) ขั้นสะท้อนผลการพัฒนา (Reflect)

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการสรุปกรอบแนวคิดในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนด ติดตามและตรวจสอบนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธาราม จังหวัดสุพรรณบุรี ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องได้ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการในการมีส่วนร่วมกำหนด ติดตาม ตรวจสอบ นโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันประเมิน กำกับ ติดตาม และรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้น ตลอดจนดำเนินการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาร่วมกัน
2. สภาพ หมายถึง ลักษณะที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนด ติดตาม และตรวจสอบนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธาราม จังหวัดสุพรรณบุรี
3. ปัญหา หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธาราม จังหวัดสุพรรณบุรี
4. ความต้องการในการมีส่วนร่วม หมายถึง ความต้องการ ความใส่ใจและกระตือรือร้นของประชาชนในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด ติดตามและตรวจสอบ นโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธาราม จังหวัดสุพรรณบุรี
5. การกำหนด ติดตามและตรวจสอบนโยบายสาธารณะ หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การติดตามและตรวจสอบนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธาราม จังหวัดสุพรรณบุรี
6. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น หมายถึง หน่วยงานที่สังกัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล ในที่นี้ หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธาราม จังหวัดสุพรรณบุรี
7. นโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมและแนวทางในการกระทำของรัฐบาลที่ได้ตัดสินใจเลือกและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้นำให้มีกิจกรรมและการกระทำต่างๆเกิดขึ้นเพื่อบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ในที่นี้หมายถึงนโยบายหรือแนวทางที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธาราม จังหวัดสุพรรณบุรี โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

8. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การวิจัยที่มุ่งแก้ไขปัญหาและพัฒนางาน
ของหน่วยงาน องค์กร ชุมชนตามแนวทางที่มีบุคคลหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุก
ขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นวางแผนพัฒนา ขั้นดำเนินการพัฒนาและสังเกต
ขั้นสะท้อนผลการพัฒนา